

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО МЕТОДИКИ РЕЙТИНГОВОЇ ОЦІНКИ СПРОМОЖНОСТІ КАФЕДРИ З ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

В.М. Приходько, К.В. Садовий, Д.Ю. Голубничий, Є.В. Карманний
(Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба)

Викладені пропозиції щодо розподілу навчальних дисциплін за кафедрами і створення умов для впровадження кредитно-модульної системи навчання.

рейтингова оцінка, організація викладання, навчальна дисципліна

Одне із завдань Болонського процесу – введення кредитно-модульної системи навчання [1]. В Харківському університеті Повітряних Сил вже почалась робота над цим питанням з боку відповідних фахівців, але до цієї проблеми приєднується постійні організаційно-штатні заходи, які спостерігаються протягом останніх років.

Оптимізація організаційно-штатної структури університету передбачає, крім всього іншого, також і проведення перерозподілу навчальних дисциплін.

В літературі [2] наведена методика визначення рейтингу окремого викладача, в літературі [3] наведена методика визначення рейтингу кафедр за підсумками роботи у навчальному році і рейтингу кафедр з науково-педагогічного потенціалу взагалі, але на питання яким чином оцінити рівень спроможності певної кафедри викладати ту чи іншу дисципліну до сих пір конкретної відповіді нема.

Для всебічного обґрунтованого та об'єктивного вирішення питання щодо спроможності кафедри забезпечити якісне навчання за тією чи іншою навчальною дисципліною необхідна відповідна методика оцінки рейтингу кафедри щодо цього.

Зараз в університеті завдяки процесу об'єднання кафедр, переходу деяких кафедр до складу іншого факультету, можна спостерігати розпилення навчальних ресурсів, коли одна і та ж за змістом дисципліна викладається різними за профілем кафедрами, які, до того ж, входять до складу різних факультетів. Все це створює перешкоди для впровадження кредитно-модульної системи навчання, адже вона передбачає навчання за модулями, які не можуть бути розпилені на різних кафедрах.

Зрозуміло, що такий стан речей невиправдано підвищує витрати на розвиток навчально-матеріальної бази, провідні фахівці, викладачі, розподілені

за різними кафедрами і організаційно не можуть об'єднатися для створення та подальшого розвитку педагогічної школи з цього напрямку навчальних дисциплін. Це негативно впливає на якість підготовки курсантів.

Щоб не повторювати недоліки попереднього року реформування ХУПС щодо розподілення навчальних дисциплін за кафедрами (які усуваються протягом навчального року), пропонуються чітка методика оцінки можливостей кафедри викладати ту чи іншу дисципліну.

Така обґрунтована методика надала би можливості об'єктивно та безконфліктно визначати рейтинг кожної кафедри щодо її спроможності викладати ту чи іншу навчальну дисципліну.

В основу методики покладена оцінка чотирьох основних сторін організації викладання дисциплін, які, на думку авторів, найбільш повно характеризують цей процес.

Рейтинг кафедри пропонується визначати за формулою

$$P = K_1(K_2 + K_3 + K_4),$$

де K_1 – коефіцієнт, який характеризує ступінь відповідності організації викладання навчальної дисципліни керівним документам Міністерства Освіти та Міністерства Оборони [4]; K_2 – коефіцієнт, який характеризує кваліфікацію викладачів; K_3 – коефіцієнт, який характеризує стан навчально-методичного забезпечення цієї дисципліни; K_4 – коефіцієнт, який характеризує стан навчально-лабораторної бази, яка забезпечує навчальну дисципліну.

Коефіцієнт K_1 . Згідно керівних документів Міністерства Освіти та Міністерства Оборони кафедра організовує навчальну та методичну роботу з однієї або декількох споріднених дисциплін [4, стор. 12]. Цим керівним положенням не можна нехтувати не тільки тому, що воно носить обов'язковий для виконання статус, але й тому, що в ньому є повна доцільність. Справа в тому, що у випадку, коли кафедра викладає різні, неспоріднені дисципліни, викладач вимушений вести заняття з різних за фахом дисциплін, число яких може досягати 3, 4 і, навіть, більше. Зрозуміло, що якісно підвищувати свій науковий та методичний рівень за різними дисциплінами викладач не може.

Інша річ, коли споріднені дисципліни зібрані на одній кафедрі. Тоді є можливість створити дійсно ефективну предметно-методичну комісію, забезпечити розвиток викладацької майстерності на кафедрі, що без сумніву призведе до зросту якості навчання курсантів.

Тому пропонується коефіцієнт K_1 оцінювати таким чином:

$K_1 = 1$ – якщо організація викладання дисципліни відповідає вимогам керівних документів Міністерства Освіти та Міністерства Оборони;

$K_1 = 0$ – в іншому випадку.

Коефіцієнт K_2 . Він характеризує рівень кваліфікації викладачів. Пропонується оцінювати його як суму балів, які нараховується за результатами відповіді на конкретні питання, котрі характеризують даний бік викладання дисципліни (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення коефіцієнта K_2

Коефіцієнт	Критерії оцінки кваліфікації викладачів	Значення коефіцієнту
K_{21}	Освіта за фахом	1 – відповідає профілю дисципліни 0 – не відповідає
K_{22}	Науковий ступінь	2 – доктор наук 1 – кандидат наук 0 – без наукового ступіня
K_{23}	Наукове звання (вказати за якою кафедрою отримане наукове звання)	1,5 – професор, якщо вчене звання отримане за кафедрою до якої дисципліна є спорідненою 0,8 – професор, якщо вчене звання отримане за іншими кафедрами 1 – доцент, якщо вчене звання отримане за кафедрою до якої дисципліна є спорідненою 0,5 – доцент, якщо вчене звання отримане за іншими кафедрами 0 – вчене звання відсутнє
K_{24}	Досвід викладання дисципліни	0,1 бал за кожен рік викладання
K_{25}	Педагогічний стаж	1 – більш 20 років 0,75 – від 15 до 20 років 0,5 – від 10 до 15 років 0,25 – від 5 до 10 років 0 – до 5 років
K_{26}	Скільки навчальних посібників має з цієї дисципліни, як автор	0,25 балів за кожний посібник
K_{27}	Ступінь володіння державною мовою	1, якщо володіє вільно -1, якщо не володіє вільно

Остаточна формула для визначення коефіцієнта K_2

$$K_2 = \sum_{j=1}^7 \sum_{i=1}^N K_{2ji},$$

де N – кількість викладачів, котрі зайняті викладанням розглядаємої дисципліни.

Коефіцієнт K_3 . Він характеризує сучасний рівень навчально-методичного забезпечення даної дисципліни (табл. 2). Тобто наявність навчально-методичних праць, виданих не раніше 1995 року, причому офіційних, а не так званих «саміздатівських».

Таблиця 2

Визначення коефіцієнта K_3

Коефіцієнт	Критерії оцінки рівня навчально-методичного забезпечення	Значення коефіцієнту
K_{31}	Кількість навчально-методичних посібників для лекцій та самостійних занять	0,1 бал за кожний посібник -1, якщо відсутні
K_{32}	Кількість навчально-методичних посібників для лабораторних занять	1, якщо в наявності -1, якщо відсутні
K_{33}	Кількість навчально-методичних посібників для практичних та групових занять	1, якщо в наявності -1, якщо відсутні

Остаточна формула для визначення коефіцієнта K_3

$$K_3 = \sum_{j=1}^3 K_{3j},$$

Якщо декілька кафедр має підставу вважати, що навчально-методичний посібник належить до навчально-методичної документації їхньої кафедри, то дораховується відповідна доля цієї кафедри. Наприклад, якщо дві кафедри вважають посібник таким, що є результатом праці їх фахівців, обом нараховується по 0,5 балів за нього.

Коефіцієнт K_4 . Він характеризує стан навчально-лабораторної бази, яка забезпечує навчальну дисципліну (табл. 3).

Таблиця 3

Визначення коефіцієнта K_4

Коефіцієнт	Критерії оцінки стану навчально-лабораторної бази	Значення коефіцієнту
1	2	3
K_{41}	Наявність спеціалізованих лабораторних установок	1, якщо в наявності 0, якщо відсутні
K_{42}	Наявність лабораторних робіт, розроблених за допомогою пакетів прикладних програм	1, якщо в наявності 0, якщо відсутні
K_{43}	Наявність сучасного наочного матеріала (плакатів, слайдів, діафільмів) та технічних засобів навчання (ТЗН)	1, якщо в наявності, сучасні, державною мовою, ТЗН справні 0, якщо відсутні, або несучасні, або недержавною мовою, або ТЗН несправні

1	2	3
K ₄₄	Кількість годин лабораторних занять	0,2 за кожні дві години заняття на реальній елементній та матеріальній базі 0,1 за кожні дві години заняття на комп'ютерних макетах

Остаточна формула для визначення коефіцієнта K₄

$$K_4 = \sum_{j=1}^4 K_{4j}.$$

Представлені пропозиції пропонуються для уважного розгляду всіма зацікавленими сторонами, де можуть бути переглянуті або доповнені всі положення методики і, в решті решт, перетворені в об'єктивній механізм рейтингової оцінки кафедри щодо викладання навчальних дисциплін. Все це дозволить провести реформування ХУПС з підвищенням якості навчання курсантів, уникнути міжкафедральних конфліктів, а також створити базу для впровадження кредитно-модульної системи навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Болонський процес у фактах і документах / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та інші. – К.–Т.: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.*
2. *Визначення рейтингу професорсько-викладацького складу Харківського військового університету: Методичні рекомендації / М.П. Деменко, Ю.А. Воробйов та інші.; за ред. М.П. Деменка. – Х.: ХВУ, 2002.*
3. *Деменко М.П., та ін. Визначення рейтингу кафедр Харківського військового університету: Методичні рекомендації / М.П. Деменко, М.І. Григоров та інші.; за ред. М.П. Деменка. – Х.: ХВУ, 2002.*
4. *Міністерство оборони України, Головне управління військової освіти. Методичний посібник для керівного та професорсько-викладацького складу з організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах МО України. – К., 1999.*

Надійшла 6.03.2006

Рецензент: доктор технічних наук, професор Ю.М. Седишев,
Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба.